

Teologická fakulta Jihočeské university v Českých Budějovicích

Posudek diplomové práce

Helena Machulová, *Filosofický a teologický pojem hodnoty se zřetelem na etiku v sociální práci*

Východiskem diplomové práce Heleny Machulové je postřeh, že přestože se v oblasti sociální práce tak často hovoří o hodnotách, není vlastní pojem hodnoty v odborné literatuře uspokojivě definován. Autorka se z tohoto důvodu pokouší o nalezení vlastní definice. Tento pokus je pojímán jako rozsáhlý exkurs do dějin filosofie hodnot, v jehož rámci vyvstávají určité problematické otázky, dané především neshodou jednotlivých autorů ohledně povahy hodnot a způsobu jejich poznání.

Zvláštní pozornost je přitom věnována etice Dietricha von Hildebranda, jehož pojetí hodnot autorka vyzdvihuje, neboť podle ní nabízí odpovědi na otázky, jež dosavadní axiologie nebyla schopna řešit.

Pojem hodnoty, získaný na základě rozboru dějin filosofické axiologie a především Hildebrandovy etiky, je pak v další části konfrontován s Etickým kodexem sociálních pracovníků ČR. Je ukázáno, že ne vše, co Kodex vyžaduje a čím zavazuje, je hodnotou v pravém slova smyslu. Naopak u skutečných hodnot obsažených v Kodexu je na základě získaného hlubšího porozumění vyloženo a nově zdůrazněno jejich význam.

V poslední části, která v celkovém rozvrhu práce působí poněkud neorganicky (řekněme jako jakýsi dodatek), se autorka obrací k biblickým textům, které se snaží vidět jako zdroj hodnotového porozumění sociálního pracovníka křesťanského vyznání.

Diplomová práce má přehlednou strukturu a je v ní rozeznatelná (snad až na poslední část) jasná výkladová linie. Klade si závažnou otázku, kterou odborná literatura zcela neoprávněně přehlíží. Dochází ke koherentním výsledkům a v neposlední řadě přináší i zprávu o vlastní etické reflexi autorky. Po formální stránce je práce velmi dobře zvládnutá, i když v její druhé polovině znatelně přibývá pravopisných chyb.

Nyní několik kritických bodů. Práce sdílí obtíž všech podobných pokusů o komparativní historický přehled různých filosofických teorií. Obsáhnout značný počet i jednotlivě vnitřně dosti komplexních pozic je na základě primární literatury nemožné, a je proto nutné obrátit se k literatuře sekundární (autorka to na str. 79 přiznává, i když takové přiznání by patřilo spíše do úvodu než do závěru). Výsledkem je však v některých případech jistá povrchnost či nepřesnost v líčení jednotlivých pozic. Zmíním dva takové případy:

Vycházet při výkladu Platóna z jeho „rozlišení skutečnosti na dva světy“ (str. 14), znamená zastávat dosti nemoderní a naivní výklad Platónovy metafyziky. To, co je u Platóna skutečně filosoficky zajímavé, není oddělení smyslového světa od světa mimosmyslového (což koneckonců není Platónův objev), nýbrž způsob filosofického uchopení inteligibilní roviny jsoucna jakožto odpověď na otázku, o čem lze opřít poznání jsoucna smyslového.

„Relativistický“ výklad první věty Aristotelovy *Etiky Nikomachovy* v tom smyslu, že i zloděj při krádeži koná něco dobrého (totiž subjektivně dobrého pro sebe) (str. 15), naprosto protičeší duchu klasické antické (Platónovy a Aristotelovy) etiky dobrosti (*areté*). Aristotelés nemyslí „nějakým dobrem“ jakési relativní dobro (ve smyslu „mně se líbí to a tobě zas to“), nýbrž má na mysli dobro „pro nás“, dobro lidské, na rozdíl od dobra „o sobě“. Obojí má však společný základ, který by Aristotelovi nikdy neumožnil tvrdit, že „zlé je dobré“.

Jisté výhrady lze mít rovněž k metodě zvolené v části, jež se zabývá Etickým kodexem sociálních pracovníků. Není zejména jasné hledisko výběru zde analyzovaných pojmů z jednotlivých ustanovení Kodexu, tedy to, proč se některé stávají předmětem analýzy a jiné

nikoli. U některých z nich navíc není důsledně provedeno rozlišení mezi hodnotou, objektivním dobrem osoby a subjektivním uspokojením (v Hildebrandově smyslu). Autorka jako by někdy byla v rozpacích nad aplikací zvolené Hildebrandovy metody. Na druhou stranu je třeba říci, že na vině je často analyzovaný materiál (tedy ustanovení kodexu), který jednoznačný soud nepřipouští. Zdržení se takového soudu tak lze snad považovat za projev autorčina poznání, že komplexnost analyzovaných fenoménů někdy nepřipouští jednoduché „zaškatulkování“. To zároveň nemusí nutně znamenat, že použitá (Hildebrandova) metoda je nedostatečná a že autorka její pomocí nedosáhla reflektované pozice, jež umožňuje alespoň nutnou orientaci v problematice hodnot v sociální práci.

Lze litovat toho, že autorka není zcela důsledná ve sledování svého výkladového schématu, v němž ukazuje, že Hildebrandova teorie hodnot nabízí odpověď na tři základní otázky, jež vyvstaly jako problematické v dějinách axiologie. Nezodpovězená zůstává zejména otázka epistemologického statutu hodnot. Autorka správně rozpoznala, že nejvážnějšími kandidáty na kognitivní mohutnost, jíž poznáváme hodnoty, se v dějinách axiologie staly rozum a cit. Hildebrandovo řešení tohoto problému však není dostatečně jasně předvedeno. Domnívám se sice, že nejasný je v tomto bodě především Hildebrand sám. Právě z tohoto důvodu bych však očekával v práci jasné interpretační (třeba i kritické) slovo. Zejména schází analýza Hildebrandova v této souvislosti klíčového pojmu delectability.

Tyto dílčí výhrady však nic nemění na skutečnosti, že autorka předložila kvalitní, vyzrálou a do jisté míry také inovativní práci na dané téma. Může se stát inspirací nejen pro další autorčino uvažování a reflexi, ale případně i pro další bakalářské či magisterské práce, které by mohly toto závažné téma dále rozvinout. Diplomová práce Heleny Machulové k tomu nabízí dobré východisko. Především z tohoto důvodu doporučuji zkušební komisi hodnotit ji stupněm „výborně“.

V Praze, 26. května 2008

Jakub Jinek

